

Vårt Dnr: E-20260518-1
Vår ref: Per Segerbäck

Utbildningsdepartementet

Er referens:

u.remissvar@regeringskansliet.se
CC u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: U2025/02279

Yttrande över remissen: "En förbättrad elevhälsa, SOU 2025:113"

1 Sammanfattning av vårt yttrande

Vad som är bra med remissens förslag:

- Tydligare uppdrag för elevhälsan:** Förslaget att bredda och förtydliga elevhälsans syfte (att främja fysisk, psykisk och social hälsa oavsett koppling till skolmål) är ett steg i rätt riktning. Det kan leda till att elever med hälsoproblem (som elöverkänslighet) får mer stöd än idag, där fokus ofta legat enbart på måluppfyllelse.
- Införande av samordnare:** Förslaget om en samordnande funktion vid varje skola syftar till att bryta den fragmentering som många elever med komplexa behov (inklusive funktionsnedsättningar) upplever. Det kan minska vårdnadshavares börda och förbättra samverkan mellan skola, vård och socialtjänst.
- Fokus på tidiga insatser:** Utredningen betonar vikten av att agera tidigt för att förebygga mer omfattande problem, vilket är särskilt viktigt för elever med funktionsnedsättningar där sena insatser ofta leder till utanförskap.
- Stärkt specialpedagogisk roll:** Förslagen om att tydliggöra och stärka den specialpedagogiska insatsen inom elevhälsan kan leda till bättre anpassningar i undervisningen för elever med olika behov.

Elöverkännligas Riksförbund **tillstyrker inte förslagen i sin nuvarande utformning**. Utredningens förslag riskerar att systematiskt utesluta elever med elöverkänslighet (EHS) och andra funktionsnedsättningar som omöjliggör användning av digitala verktyg — t ex datorer, surfplattor och smartphones. Utan explicita krav på alternativa, icke-digitala processer för elevhälsans insatser, dokumentation och kommunikation, bryter förslagen mot Sveriges internationella åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och FN:s barnkonvention.

Vi yrkar på att förslagen kompletteras med:

- Lagstadgade alternativa, icke-digitala processer** för elevhälsans insatser riktade till elever vars funktionsnedsättning utesluter digital användning.
- En särskild konsekvensanalys** av hur förslagen påverkar elever som inte kan använda digitala verktyg, med hänvisning till CRPD och barnkonventionen.
- Ett tydliggörande** i syftesbestämmelsen att elevhälsans uppdrag omfattar hälsorelaterade miljöanpassningar, inklusive anpassning av den elektromagnetiska miljön.
- Krav på att samordnande funktion** ska kunna verka utan att eleven eller personalen tvingas exponeras för digital utrustning i elevens omedelbara närhet.

2. Bakgrund: Elöverkänslighet som funktionsnedsättning i skolan

Elöverkänslighet (Electromagnetic Hypersensitivity, EHS) är en funktionsnedsättning som innebär att den drabbade får symtom vid exponering för elektromagnetiska fält, inklusive de fält som genereras av trådlösa nätverk (Wi-Fi), mobiltelefoner, datorer och annan digital utrustning. Symtomen kan t ex omfatta huvudvärk, sömnproblem, koncentrationssvårigheter, hjärtklappning och hudbesvär. Enligt Socialstyrelsens definition av funktionsnedsättning — "en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga" — omfattas EHS av begreppet.

För elever med elöverkänslighet innebär detta i praktiken att de inte kan vistas i en klassrumsmiljö med trådlös utstrålning, inte kan använda datorer eller surfplattor, och inte kan delta i undervisning eller elevhälsosamtal som förutsätter digitala verktyg. Dessa elever är i dag en osynliggjord grupp i svensk skola. De saknar ofta adekvata anpassningar och riskerar att felaktigt betraktas som "frånvarande" eller "omedgörliga" när deras frånvaro i själva verket är en nödvändig hälsomässig åtgärd.

Tyvärr är det ett stort mörkertal när det gäller andelen elever som är elöverkänsliga. I förebyggande syfte bör t ex enkäter som används för kartläggning av elevhälsa inkludera frågor som kan ge ledtrådar – om man inte är uppmärksam kan elever pinas i skolan med oförklarligt dåliga resultat om man inte fångar upp dem med EHS och vidtar nödvändiga åtgärder.

Elöverkänsligas Riksförbund är medlemsförbund i Funktionsrätt Sverige och företräder de personer i Sverige som lever med elöverkänslighet, däribland barn och unga i skolåldern.

3. Allmänna synpunkter på utredningens förslag

3.1 Förtydligande av syfte och uppdrag (SOU 2025:113 kap. 6.1)

Utredningen föreslår att elevhälsans syfte och uppdrag ska förtydligas och breddas. Elevhälsan ska "skapa förutsättningar för och stödja elevernas lärande, hälsa och utveckling" och "främja elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa samt förebygga och tidigt identifiera ohälsa."

Vi tillstyrker i princip denna breddning. Den nuvarande formuleringen, där elevhälsan främst ska stödja elever "mot utbildningens mål", har enligt utredningen själv lett till ett "allt för ensidigt fokus" som inneburit att elevhälsan inte i tillräcklig utsträckning ger stöd till elever med fysisk eller psykisk ohälsa om besvären inte har en tydlig koppling till skolmiljön. Som utredningen konstaterar: elever med nedstämdhet, ångest, huvudvärk eller sömnproblem upplever att elevhälsan ofta fokuserar på låg måluppfyllelse och att stöd vid sådana besvär "förekommer i låg utsträckning."

För elever med elöverkänslighet är detta avgörande. Deras ohälsa utlöses direkt av den fysiska miljön i skolan — den elektromagnetiska strålningen. Att utredningen nu föreslår att elevhälsan ska arbeta med att främja fysisk hälsa och identifiera ohälsa oavsett koppling till skolprestationer är ett steg i rätt riktning. Men förslaget räcker inte. Det saknar en uttalad referens till **miljörelaterad ohälsa** och till elevhälsans ansvar att verka för anpassning av den fysiska skolmiljön, inklusive den elektromagnetiska miljön.

Förslag: Syftesbestämmelsen bör kompletteras med att elevhälsan ska verka för att skolans fysiska miljö inte utgör ett hinder för elever med funktionsnedsättning, i enlighet med CRPD artikel 9 om tillgänglighet. Detta behöver inkludera anpassning av den elektromagnetiska miljön för elever med EHS.

3.2 Samordnande funktion (SOU 2025:113 kap. 5.8.4 och 6)

Utredningen konstaterar att många elever med komplexa behov får insatser från flera olika verksamheter och att samordningen brister. IVO:s tillsyn har visat att verksamheter "inte alltid känner till vilka andra verksamheter som är aktuella" för ett barn, vilket medför risk för att insatser "går i otakt eller krockar med varandra." Vårdnadshavare får ofta ta ett stort ansvar för samordning, vilket kan vara "belastande" och i vissa fall leda till sjukskrivningar.

Utredningen föreslår att det vid varje skolenhet ska finnas en samordnande funktion som ansvarar för att samordna insatser.

För elever med elöverkänslighet är detta centralt men bristfälligt formulerat. Dessa elever behöver samordnade insatser från elevhälsan, skolan, hälso- och sjukvården och i vissa fall socialtjänsten. Men samordningen sker i dag nästan uteslutande via digitala kanaler — e-post, digitala mötesplattformar, gemensamma journalsystem. Om den samordnande funktionen förutsätter digital kommunikation som enda eller huvudsaklig arbetsform, utesluts elever vars funktionsnedsättning gör att de inte kan delta i den processen.

Vidare konstaterar utredningen att det finns en "osäkerhet hos representanter för verksamheterna om vem som ska kalla till samordningsmöten eller hur ett möte ska planeras och struktureras." För en elöverkänslig elev tillkommer frågan: var ska mötet hållas? Om mötet sker i en skolmiljö med Wi-Fi kan eleven inte delta. Om samordnaren förutsätter videomöten kan eleven inte delta. Utan en reglering av att samordningsmöten ska kunna hållas i en för den elöverkänsliga eleven tillgänglig miljö, riskerar samordningsfunktionen att förstärka — inte minska — de hinder som redan finns.

Förslag: Förordningen bör ställa krav på att den samordnande funktionen ska kunna erbjuda samordningsmöten och kommunikation i en fysisk miljö som är tillgänglig för en elöverkänslig elev. Det innebär: fria från skärmar och miljöer fria från trådlös teknik. Alternativa, icke-digitala kommunikationsvägar (fast telefon, papperspost, fysiska möten) ska vara likvärdigt reglerade och inte betraktas som undantag eller "extra anpassningar."

3.3 Elevers upplevelse av bristande tillgänglighet (SOU 2025:113 kap. 5.3.5)

Utredningens intervjustudie visar att elever upplever elevhälsan som otillgänglig. Elever "värdesätter särskilt möjligheten att möta elevhälsans personal på fysiska platser, där interaktion kan ske ansikte-mot-ansikte." Upplevelser av otillgänglighet var "omvänt kopplat till begränsade tider eller uppbokade scheman och brist på möjligheter till drop-in." Elever med funktionsnedsättning "efterlyser mer kunskap om vart de kan vända sig om inte elevhälsan kan hjälpa till."

Denna bild bekräftas starkt av våra medlemmars erfarenheter. För en elev med elöverkänslighet är "ansikte-mot-ansikte" inte tillräckligt om mötet sker i ett rum med datorer, Wi-Fi eller annan trådlös utrustning. Elevhälsans personal använder i regel datorer för journalföring, dokumentation och kommunikation under och efter samtal. För en elöverkänslig elev innebär detta att själva mötet med elevhälsan kan utlösa eller förvärra symtom.

Utredningen konstaterar vidare att elever med funktionsnedsättning "ytterligare stöd i att navigera hälso- och sjukvården i övrigt om vårdnadshavare inte har den kapaciteten." För elever med EHS är detta särskilt akut: vården saknar i dag kunskap om elöverkänslighet, och eleven eller vårdnadshavaren tvingas ofta själva förklara funktionsnedsättningen för varje ny aktör. Utan en samordnare som har kunskap om elöverkänslighet, riskerar eleven att skickas mellan instanser utan att få rätt stöd — precis den situation

utredningen beskriver när elever "skickas mellan lärare, kuratorer och specialpedagoger, med långa väntetider."

Förslag: Elevhälsans personal bör ges kompetensutveckling om funktionsnedsättningar som inte är synliga och som kräver miljöanpassningar, inklusive EHS. Skolverkets föreskrifter om elevhälsans uppdrag bör innehålla krav på att elevhälsans fysiska arbetsmiljö ska kunna anpassas för elever som inte kan vistas i miljöer med trådlös strålning, digital utrustning eller andra källor till elektromagnetiska fält.

3.4 Specialpedagogiska insatser och digitala verktyg (SOU 2025:113 kap. 5.3.4)

Utredningen konstaterar att elevhälsans specialpedagogiska insats inte är tydligt definierad och att det är "svårt att avgöra vilka delar i speciallärares och specialpedagogers uppdrag som utgör elevhälsorelaterade arbetsuppgifter." Specialpedagogiska bedömningar och åtgärdsprogram skapas i dag i regel digitalt.

För en elev med elöverkänslighet är detta problematiskt av två skäl:

För det första: Om åtgärdsprogrammet utformas utifrån en föreställning om att eleven "ska kunna använda digitala verktyg" — vilket är normen i svensk skola — riskerar programmet att inte ta hänsyn till elevens faktiska förutsättningar. Åtgärdsprogrammet kan t.ex. föreslå "användning av dator för att kompensera för svårigheter" när eleven i stället behöver en skärmfri, analog studiemiljö.

För det andra: Själva processen att utreda och bedöma elevens behov sker ofta med digitala verktyg. Om specialpedagogen eller specialläraren förutsätter att eleven ska sitta vid en dator för att genomföra en bedömning, kan eleven med EHS inte delta på lika villkor.

Utredningen föreslår att samråd "alltid ska ske med speciallärare eller specialpedagog då en elevs behov av särskilt stöd utreds" och att utredningarna ska inkludera en "specialpedagogisk bedömning." Detta är positivt — men endast om bedömningen kan genomföras på ett sätt som är tillgängligt för eleven.

Förslag: Föreskrifterna bör ställa krav på att specialpedagogiska bedömningar och åtgärdsprogram ska kunna genomföras och utformas utan användning av digitala verktyg, för elever vars funktionsnedsättning utesluter sådan användning. Åtgärdsprogram för dessa elever ska uttryckligen innehålla anpassningar av den fysiska och elektromagnetiska miljön.

3.5 Dokumentation och journalföring (SOU 2025:113 kap. 5.3.4)

Utredningen konstaterar att kuratorer i elevhälsan saknar lagstadgad dokumentationsskyldighet, medan hälso- och sjukvårdskuratorer, skolsköterskor och psykologer har journalplikt enligt patientdatalagen. I utredningens dialoger framkommer att vissa kuratorer "journalför sitt arbete trots att de inte har någon skyldighet enligt lag."

Dokumentation sker i dag nästan uteslutande i digitala journalsystem. För en elev med elöverkänslighet innebär detta att den personal som möter eleven ofta behöver använda en dator i eller i anslutning till mötet. Om journalplikten inte kan fullgöras utan att eleven exponeras för digital utrustning, uppstår en konflikt mellan dokumentationskravet och elevens rätt till en hälsosam miljö.

Förslag: Föreskrifterna bör klargöra att dokumentation av elevhälsans insatser för elever med EHS och liknande funktionsnedsättningar ska kunna ske på ett sätt som inte kräver fysisk närvaro av digital utrustning i elevens omedelbara närhet. Detta kan innebära att anteckningar görs för hand och därefter förs in i journalsystemet av en behörig person i en annan lokal.

4. FN:s och EU:s regelverk

4.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD)

Artikel 9 — Tillgänglighet: Staten ska vidta åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till information och kommunikation på lika villkor som andra. Detta omfattar "elektroniska system" och "andra informations- och kommunikationsteknologier och system." För en elev med EHS innebär artikel 9 inte bara rätt till tillgång till digitala system, utan också rätt till tillgång till de tjänster som digitala system förmedlar — även när eleven själv inte kan använda de digitala systemen. Om elevhälsans insatser förmedlas uteslutande eller i huvudsak via digitala kanaler, utan likvärdiga icke-digitala alternativ, bryter detta mot artikel 9.

Artikel 24 — Utbildning: Staten ska säkerställa ett inkluderande utbildningssystem på alla nivåer. Elever med funktionsnedsättning ska inte uteslutas från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning. Om elevhälsans stödinsatser kräver användning av digitala verktyg som eleven inte kan använda, utesluts eleven i praktiken från stödet — och därmed från utbildning på lika villkor.

Artikel 5 — Jämlikhet och icke-diskriminering: Särskilda anpassningar som är nödvändiga för att säkerställa jämlikhet får inte betraktas som diskriminering. Att kräva icke-digitala alternativ för elöverkännliga elever är inte en "förmån" utan en **nödvändig anpassning** för att säkerställa jämlikhet.

4.2 FN:s barnkonvention (inkorporerad i svensk lag SFS 2018:1197)

Artikel 3 — Barnets bästa: Vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet. För en elev med elöverkännlighet är barnets bästa att undvika hälsoskador från elektromagnetisk exponering. Om elevhälsans processer tvingar eleven att välja mellan hälsa och stöd, prioriteras systemets design framför barnets bästa.

Artikel 23 — Barn med funktionsnedsättning: Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Staterna ska säkerställa att barnet får effektiv tillgång till utbildning. "Effektiv tillgång" förutsätter att utbildning och stödinsatser är tillgängliga i praktiken — inte bara i teorin.

Artikel 28 — Rätt till utbildning: Staten ska vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro och minska antalet som hoppar av. För elöverkännliga elever är frånvaro från den fysiska skolmiljön ofta en hälsomässig nödvändighet. Om elevhälsan inte kan erbjuda stöd i en anpassad miljö, riskerar eleven att helt mista tillgången till utbildning.

4.3 EU-rätt

EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, artikel 21: Förbud mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Ett system som i praktiken utesluter personer med en viss funktionsnedsättning utgör indirekt diskriminering, även om uteslutningen inte är uttrycklig.

Tillgänglighetsdirektivet (EU 2016/2102): Kräver att offentliga sektorns digitala tjänster ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Detta direktiv ställer krav på att digitala system ska vara tillgängliga — men det får inte tolkas som att alla tjänster ska vara digitala. För elever som inte kan använda digitala system alls, måste icke-digitala alternativ finnas.

Europeiska kommissionens strategi för funktionsnedsättning 2021–2030: Betonar att "likvärdighet" inte betyder "samma behandling" utan att personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter i praktiken. Att erbjuda en digital tjänst utan icke-digitalt alternativ uppfyller inte detta krav.

5. Särskilda yrkanden

Med stöd av ovanstående analys och med hänvisning till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) artikel 9 och 24 samt FN:s barnkonvention artikel 3, 23 och 28, yrkar Elöverkänsligas Riksförbund följande:

5.1 Lagstadgade alternativa, icke-digitala processer

Yrkande: Utredningen bör föreslå att en ny bestämmelse införs i skollagen eller i föreskrifter som utfärdas med stöd av skollagen, som uttryckligen stadgar att elevhälsans insatser, dokumentation, kommunikation och samordning ska kunna genomföras på icke-digitala sätt för elever vars funktionsnedsättning utesluter användning av digitala verktyg.

Motivering: Enligt CRPD artikel 9 måste tillgänglighet garanteras. Ett system som i praktiken kräver digital interaktion för att få tillgång till stöd, utan att erbjuda likvärdiga icke-digitala alternativ, diskriminerar elever med elöverkänslighet och andra funktionsnedsättningar som medför att man inte klarar digitala processer. Utan en lagstadgad rätt till alternativa processer kommer huvudmännen att tvingas använda digitala system för att uppfylla krav på effektivitet och dokumentation, vilket utesluter dessa elever.

5.2 Konsekvensanalys av CRPD och Barnkonventionen

Yrkande: Utredningen bör komplettera sitt betänkande med en särskild konsekvensanalys som utreder hur förslagen påverkar elever med funktionsnedsättningar och som på grund av detta inte kan använda digitala verktyg, med särskilt fokus på CRPD artikel 24 (rätt till utbildning) och Barnkonventionen artikel 3 (barnets bästa).

Motivering: Enligt lagstiftningsskicket och principen om god lagstiftning måste konsekvenser för grundläggande rättigheter utredas innan förslag presenteras. Utredningen har i dag inga konkreta förslag på hur elever som inte kan delta i digitala processer ska inkluderas. Utan en analys av dessa konsekvenser riskerar förslagen att leda till systematisk diskriminering och att bryta mot Sveriges internationella åtaganden.

5.3 Tydliggörande av elevhälsans uppdrag gällande miljöanpassning

Yrkande: Syftesbestämmelsen för elevhälsan (kap. 6.1) bör kompletteras med en tydlig formulering som anger att elevhälsan ska verka för att skolans fysiska miljö inte utgör ett hinder för elever med funktionsnedsättning, inklusive anpassning av den elektromagnetiska miljön för elever med elöverkänslighet.

Motivering: Utredningen konstaterar att elevhälsans nuvarande uppdrag har ett "allt för ensidigt fokus" på att stödja elever mot utbildningens mål, vilket lett till att elever med fysisk ohälsa utan tydlig koppling till skolmiljön får för lite stöd. För elever med EHS är den fysiska miljön (elektromagnetisk exponering) den direkta orsaken till ohälsa. Utan ett tydligt uppdrag att anpassa miljön, inklusive att minska eller eliminera trådlös strålning i elevens närvaro, kommer elevhälsan inte att kunna fullgöra sitt uppdrag att främja fysisk hälsa för denna grupp.

5.4 Krav på tillgängliga samordningsmöten

Yrkande: Förslaget om en samordnande funktion (kap. 6) bör kompletteras med krav på att samordningsmöten och kommunikation ska kunna hållas i en fysisk miljö som är tillgänglig för eleven, inklusive skärm- och trådlösfria miljöer, samt att kommunikation ska kunna ske via icke-digitala kanaler (fast telefon, papperspost) utan att detta betraktas som en brist i samordningen.

Motivering: Utredningen konstaterar att samordning ofta brister och att vårdnadshavare tvingas ta ett stort ansvar. För en elev med elöverkänslighet är den nuvarande modellen där samordning sker

- via digitala plattformar eller
- i miljöer med Wi-Fi

omöjlig att delta i. Utan ett krav på att samordningen ska anpassas till elevens fysiska begränsningar, kommer den samordnande funktionen att misslyckas med att inkludera dessa elever, vilket strider mot CRPD artikel 24 och Barnkonventionen artikel 23.

5.5 Skydd mot felaktiga stödbeslut

Yrkande: Föreskrifterna bör klargöra att elevhälsans beslut om stödinsatser måste ta hänsyn till elevers funktionsnedsättningar och deras behov av icke-digitala miljöer, och att stöd inte får nekas på grund av att eleven inte kan delta i digitala processer.

Motivering: Att neka stöd baserat på att en elev inte kan använda en dator eller delta i ett digitalt möte är en form av indirekt diskriminering. Enligt CRPD artikel 5 är särskilda anpassningar som är nödvändiga för att säkerställa jämlikhet inte diskriminering. Elevhälsan måste ha möjlighet att erbjuda stöd i en anpassad miljö, även om det innebär att processen blir mer resurskrävande eller icke-digital.

6. Sammanfattning och slutsats

Elöverkänsligas Riksförbund anser att förslagen i SOU 2025:113, trots sina goda intentioner att stärka elevhälsan, i sin nuvarande form riskerar att systematiskt utesluta elever med elöverkänslighet och andra funktionsnedsättningar som omöjliggör digital användning. Utan explicita krav på alternativa, icke-digitala processer och en tydlig koppling till miljöanpassning, bryter förslagen mot Sveriges internationella åtaganden enligt CRPD och Barnkonventionen.

Vi uppmanar regeringen och Skolverket att:

1. Införa lagstadgade alternativ till digitala processer för elevhälsan.
2. Genomföra en konsekvensanalys för målgruppen.
3. Tydliggöra elevhälsans ansvar för miljöanpassning.
4. Säkerställa att samordning och stödinsatser är tillgängliga för alla elever, oavsett deras förmåga att använda digitala verktyg.

Endast genom dessa åtgärder kan vi garantera att elevhälsan verkligen blir "förbättrad" och likvärdig för alla elever, inklusive de som lever med elöverkänslighet.

Per Segerbäck, sakkunnig

Elöverkänsligas Riksförbund